

Noch in de verdediging, noch in den opbouw van de waarheid bleek de kerk het hulpmiddel der Grieksche filosofie te willen missen.

Achtereenvolgens werd het christendom voor drie problemen geplaatst, waarin ook de logica (in den ruimsten zin van het woord) een rol speelde.

Het eerste was het theologische probleem, de vraag van de Driepersoonlijkheid Gods.

Het tweede was het christologische probleem, de vraag naar de verhouding van de twee naturen van Christus.

En het derde was het anthropologische (op den mensch betrekking hebbende) probleem, namelijk de vraag van de wilsvrijheid van den mensch in verband met het feit van de erfzonde.

Nu zijn al de kerkers, die in dezen rouwenstrijd de kerk tot bezinning en verantwoording dwongen, in hun redeneermethode eigenlijk rationalisten geweest.

Arius, die de Godheid van Christus loochende, Nestorius en Eutyches, die de traditioneele opvatting van de verhouding der twee naturen in Christus bestreden, en vooral Pelagius, die de waarheid der erfzonde ontkennde, — zij allen kwamen, zelfs wanneer zij de Schrift aanhaalden om hun zienswijze te steunen, met argumenten, die aan de wijsbegeerte waren ontleend. Zij stelden de rede tegenover het onredelijke, en dwongen dus de kerk de redelijkheid des geloofs te stellen tegenover de schijnredelijkheid, die ontsproot uit het ongelooft.

Dit geschiedde door de daad van het belijden. Maar belijden is vrucht van bezinnen. Het belijden is niet mogelijk zonder afleiding, begripsvorming, oordeel, conclusie. Het eischt vergelijkend, discursief, denken, systematisering, in één woord theologie, en theologie is toch eigenlijk christelijke wijsbegeerte, althans opbouw van het geloof met behulp van de wijsbegeerte.

Hoewel sober gesteld, verraden de belijdenissen van Nicea en Athanasius den redeneergeest, waarvan de kerk zich bediende om de geloofswaarheden, tegenover de genoemde kerkers, ook redelijk aanneemelijk te maken.

Niet alleen gaf de kerk nieuwe begripsbeschrijving door woorden als Drieheid, Personen, substantie, vermenigvuldiging, — maar ook stelde zij een heel serie waarheden in het gelid, zij smeetde een aantal dogma's tot één keten samen, op een manier, die duidelijk aan de methodes der Grieksche scholen herinnert.

Men kan zelfs, zonder onbescheiden te zijn, zeggen, dat in deze belijdenissen het verstandelijk formulieren de spontaan-naïve geloofsuiting eenigszins belemmert, zoodat het gemoed bij het lezen zich niet bevredigd gevoelt.

Daaruit is het dan ook te verklaren, dat deze „geloofssommen" in de kerk nooit populair zijn geworden.

Het volk wil wel Theologie, maar de theologie mag niet rieken naar de wijgegerige keuken.

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Nieuwe Boeken.

P. J. Cohen De Vries, *Kinderen uit m'n klas*.

De „kinderpsychologie", de psychologische beschouwing van de kinderziel, is in den laatsten tijd in de literatuur aan de orde van den dag.

Misschien is het een nieuwe reactievorm tegen de verdwazing der tendenz-literatuur; of het is een logisch gevolg van het feit, dat tegenwoordig zoo veel vrouwen als schrijfster optreden, waar geen onderwerp zoozeer aansluit bij de diepste innerlijkheid van de ziel der vrouw, als dit; mogelijk ook is het een symptoom, een kenteeken van beginnende genezing van de door allerlei ziekelijkheid verworpen psychologische analyse. In ieder geval is het een feit, een feit, dat voor ieder, die de moderne letterkunde eenigszins kent, duidelijk is.

Marie Schmitz met haar „Marietje", Carry van Bruggen met haar nieuwsten, bekroonden roman „Het huisje aan de sloot", of „Avontuurtjes", Mevr. v. Hille-Gaerthé, Mevr. Kooy-van Zeggelen, Mevr. Boudier-Bakker en zoovele andere schrijfsters geven er de bewijzen van. En ook het boek, dat we thans bespreken moeten is een proeve van dit soort en dan in z'n eenvoud een van de beste. Ik acht het van veel belang de lezers (en vooral de lezeressen) van ons blad er op te wijzen, want al is het niet uit een christelijke overtuiging geschreven, 't is een boek, dat onze waardeering ten volle verdient.

Mevr. P. J. Cohen de Vries begon haar schetsen in de „Nieuwe Rotterdamsche Courant", en „de kinderen uit m'n klas" werden door de lezers van dat blad zeer hartelijk ontvangen. Volkomen begrijpelijk verwierven ze zich „vele vrienden" en ontvingen zelfs herhaaldelijk de uitnodiging, om nog eens en dan te samen te verschijnen; toen ze gebundeld verschenen, was de eerste druk in enkele maanden tijds uitverkocht. Zeker is dit alles bewijs, dat ons land veel kindervrienden rijk is, zooals de schrijfster zegt in het voorbericht voor den tweeden druk, maar niet minder is het een blijk van de waardeering, die dit aardige boek

je rechtmatig toekomt. Want niet alleen literair-psychologisch, als bijdrage tot de dusgenoemde „Kinderkennis uit de literatuur" is het voortreffelijk, of als proeve van praktische paedagogiek, maar ook als belletristiek, als lectuur is het m.i. een verrijking.

Men meene niet een nieuwen roman te zullen lezen, als het werk der bovengenoemde schrijfsters is, of een verhalen-bundel, of breed-uitgewerkte schetsen-verzameling — 't boekje is niets dan een collectie miniatuurtjes, maar dan — fijn van kleur als deze altijd zijn en warm; eenvoudige kinderportretjes geeft het, maar geschilderd met de toewijding, die voortvloeit uit een liefdevol hart. En ik twijfel niet, of de lectuur zal u evenzeer een genot zijn, als ze het mij is geweest.

De schrijfster is (of is geweest) onderwijzeres in de lagere klassen van een Amsterdamsche volkschool, en de kinderen uit haar klas zijn dus volkskinderen, dikwijls uit de maatschappelijk laagste kringen. Daarom komen we met dit boekje in een sfeer, die we eigenlijk niet kennen, een sfeer van armoede, van gebrek aan beschaving, van orde-loosheid soms, maar ook van echte, gezonde volks-humor en komische volks-opvoedkunde. En de schrijfster verdient bewondering voor haar goeden kijk op het volksleven evenzeer als voor haar meeleven in de noden daarvan. Ze ziet de kinderen steeds als de producten van de huiselijke opvoeding en weet daardoor veel te vergeven, omdat ze veel begrijpt. Het medelijden, dat wel een eerste vereischte zal zijn voor hen, die aan de kinderen der armoede onderwijs te geven hebben, trilt heel het boekje door: het meeleven met de kinderen, het liefdevol leiden van hun eerste schreden buiten het huurtje, waar ze thuis zijn en welks levens-toon ze hebben aangenomen, een toon, die zoo heel anders is dan wat de school vordert. Ook het begripen van de kinderziel, moeilijker weer dan in eenig ander verband, omdat zoo groot verschil in levens-milieus „juffrouw" en kind scheidt, moeilijker ook, omdat deze kinderen door hun uiterlijk, hun manieren, hun taal (echt Amsterdamsch van de straat) zoo weinig aantrekkelijks hebben voor menschen van een anderen levensstand.

Waarlijk, dit boekje geeft, wat een der recensenten noemt „Kinderleven gezien door den goud-blauwen nevel der liefde".

Van de 17 schetsen uit dit geschrift zelf iets te doen zien, is niet mogelijk; ze zijn alle even mooi, alle ook weer geheel anders. Jongens en meisjes verbeurten elkaar en telkens hebben we weer te doen met een nieuwe openbaring van de kinderziel, telkens ook weer verwonderen we ons over den fijnen tact, waarmee de onderwijzeres deze vogels van diverse pluimage wist te winnen. Nu eens lukte het door toegevendheid of geduld, dan door een op 't juiste moment gesproken vriendelijk woord, of door een toevallige ingeving, maar nooit is sprake van harde middelen.

Alleen al door dezen laatste trek is dit boekje belangrijk; want het is de demonstratie aan feiten van een der eerste en groote paedagogische beginselen, dat met vriendelijkheid, met trots alles volhoudende toewijding alles, en met hardheid niets te bereiken valt.

Tal van goede momenten biedt dit geschrift, maar 't mooiste zijn voor mij de schetsen van „t Prinsje", 't fijne kereltje uit een glazenwassersgezin, aan wien alles even teer en zuiver is, zoodat hij door de schrijfster wordt voorgesteld als een door booze handen ontvoerd vorst-kind, en „Immetje", een frisch en proper blondje van wat beter milieu, dat op de vraag hoe moeder haar noemt, 't ronde kopje (heft) en met een hoog stemmetje zingt: Immy... en als 'k heel zoet ben dan zegt ze Schattepoes".

Hiermee is echter volstrekt niet gezegd, dat de andere schetsen niet mooi zouden zijn. Dan noem ik maar de bepaald ontroerende beschrijving van „Elsje", of van „Juudje", het vrouwelijke kind uit 't negotie-gezin, of van „Gaassie" (= Gijssje), die zoo graag zoet wezen wil, maar 't niet geen mogelijkheid kan, of van het brave „Mientje", die „niet van het pad der deugd af te krijgen" was, hoe vaak haar de verleiding besloep en wier bank daarom was een „Sanatorium voor onrustige zielen", enz. De wijze van vertellen is daarbij zoo geestig en de toon zoo door en door gezond, dat nog veel meer leven komt in het op zichzelf al levendig schoollokaal.

Ik zei al, na te vertellen is geen der schetsen en dat zit voor een groot deel ook in den trant van beschrijven. Daarom ook behoort dit boekje zonder twijfel thuis in de literatuur.

Van bijzondere waarde zijn ook de vele paedagogische opmerkingen, die de schrijfster tusschen de regels door maakt. Met de paedagogiek als vak van wetenschap hebben ze doorgaans geen relatie verwantschap, maar voor menigeen zullen ze meer waarde hebben dan een of andere lange paragraaf uit hun leerboek voor paedagogiek. Want ze zijn ontleend aan de praktijk van iemand, die de aangeboren gave heeft van met kinderen om te gaan, en wier kijk op het kind onder elke omstandigheid van betekenis is. Zoo b.v. deze uitspraak:

„Je hoeft de kinderen heusch niet zooveel goed te doen, je hoeft ze niet aan de haken, niet overmatig te prijzen, geen presentjes te geven of prijzen uit te loven. Als je met je min of meer vergrofd en afgestompt gevoel van volwassene maar niet al te veel en te vaak over hun ziel krast, zullen ze je steeds weer beloonen met een schat van genegenheid en roerend kindervertrouwen."

Of deze passage, die waard was als een soort grondwets-artikel op alle voor het onderwijs opleidende scholen uit 't hoofd geleerd te worden:

„Hoe vaker je je opwindt, hoe kwajer je je maakt, hoe driftiger je wordt, — hoe verder je je doel voorbij schiet. Ten eerste verstoor je den geregelden gang van de les, ten tweede plant je de onrust van je eigen ziel ook op de kinderen over. Een deel wordt bang voor die booze stem en die groote oogen van de juffrouw, een deel ook amuseert zich kostelijk als bij een vertooning van de poppenkast (daar immers is 't kijken en 't razie-maken ook altijd 't allermeest) en de rest luistert heelemaal niet en zoekt z'n amusement maar zoolang op z'n eigen houtje. Van verbetering van den zondaar (of zondaars — hoe meer je er tegelijk „en gros" wilt hemoraliseren, hoe kleiner de resultaten) natuurlijk geen sprake."

Wie als toekomstig onderwijzer zoodanige uitspraak goed in zich opneemt, heeft een les voor z'n leven gehad, die hem rijke vruchten opbrengen zal.

Bijzonder goed zijn ook de omlijstingen, waarin de miniatuurtjes zijn gevat; algemeene opmerkingen over het kind en de kinderziel, die weer van dezelfde scherpe visie getuigen.

Zoo:

„'t Is ook niet uit een boekje te leeren, het leiden van kinderen, want het is zuiver een kwestie van intuïtie. Je moet voelen wat voor een kind belangrijk is en wat niet, wat hem verheugt of bedroeft — en bovenal: wat hem kwekt, wat z'n oergevoel of z'n rechtvaardigheidsgevoel beledigt."

En even verder, deze aardige karakter-teekening:

„De wereld bestaat uit ooms en tantes, koekjes en bonbons zijn overal gratis verkrijgbaar, een veld-bloempje, een blank kiezelsteentje zijn niet genoeg te waardeeren schatten, een vlechtmatje (liefst rood-met-goud of blauw-met-zilver) is oneindig veel mooier dan Moeder's Perzische kleedje, de hond van den melkboer is een zeer gezien persoon, wiens relatie op hoogen prijs wordt gesteld, met de schillenkar een eindje mee mogen rijden behoort tot de grootste genoegens, den „Daco-man" een uurtje helpen, tot de hoogste onderscheidingen."

Ook om zulke, van belangstellend waarnemen sprekende opmerkingen is de lectuur van dit boekje een genot.

Ik heb maar hier en daar iets van het vele mooie uit dit geschrift kunnen doen zien, maar toch genoeg, hoop ik, om te motiveeren m'n zeggen, dat het onze waardeering ten volle verdient.

Met name voor hen, die het onderwijs dienen of zich er toe voorbereiden is het van groote betekenis. Voor hen is het een leesboek, maar niet minder een leerboek. Een dame, die meerdere jaren de kleinste kinderen van haar school heeft onderwezen, zei me, toen ze het boekje gelezen had: „ik wilde wel, dat ik dit boekje gekend had in den tijd, dien ik bij 't onderwijs was. 'k Zou vele dingen heel wat beter gedaan hebben". Allicht kunnen velen, die thans voor de klas staan, na de lectuur van dit boekje, zoodanige conclusie in de praktijk omzetten.

Nog één opmerking sta men mij toe. Er zullen onder onze christelijke onderwijzers en onderwijzeressen ongetwijfeld ook menschen zijn van dezelfde gaven als de schrijfster van dit boekje, van denzelfden tact, psychologische kracht, liefde voor hun leerlingen. Zou dan niet een van hen ons kunnen verrijken met zoodanig boekje over kinderen uit zijn of haar klas, d.i. kinderen van een christelijke school?

Dan zou het belangrijkste element, dat we thans missen in het treffelijke boekje van Mevr. Cohen de Vries, ook tot z'n recht kunnen komen, n.l. de basis, die alle christelijk onderwijs draagt, liefde tot den Christus en de begeerte om de kleinen te brengen tot Hem, die zelf de kinderzens tot Zich riep.

Wanneer zoodanig geschrift dan voorts dezelfde qualiteiten had, psychologisch, paedagogisch, stylistisch als „Kinderen uit m'n klas", zou het een bezit van waarde zijn voor ieder, die in het christelijk onderwijs zijn levenstaak vindt. C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De Nationale Christelijke Conferentie te Schanghat

I.

China is en blijft het land der wonderlijkheden. In onze jeugd prikkelde het onze verbeelding, en verbonden wij aan zijn naam allerlei sprookjesachtige voorstellingen. Later komt het land ons naderbij, en verliest dan veel van zijn schoonheid; maar merkwaardig blijft het.

De oppervlakte van het reuzenland is ongeveer gelijk aan geheel Europa, en zijn bevolking van 400 à 425 miljoen verschilt ook niet veel van die

van ons werelddeel. Zelf noemen de Chinezen hun land gaarne Tschung Kuo, d.w.z. rijk van het midden, omdat het naar een oude voorstelling midden op de aarde ligt.

Als interessant bouwwerk mag nog altijd de groote Chinese muur worden genoemd, die geheel China omvat en een lengte heeft van 2450 kilometer; er is zooveel materiaal aan verwerkt, dat daaruit een muur zou kunnen worden gebouwd om den Equator van 6 voet hoogte en 2 voet dikte.

De taal levert groote bezwaren op. Er zijn toch in China ongeveer 300 dialecten, die onderling verschillen als b.v. het Fransch en het Italiaansch; boven deze alle staat het dusgenaamde Mandarijnsch of Hoog-Chineesch, de taal der geleerden en ontwikkelden. Het Chineesch behoort tot de isoleerende talen, die zich niet tot woordvorming ontwikkelen, maar uit hoofdzakelijk eenlettergrepen wortels bestaan; door samenvoeging van deze wortels krijgt men het begeerde woord, geslacht enz. En dan bepaalt ook nog de hoogere of diepere toon bij de uitspraak de beteekenis van het woord. Zoo beteekent, al naar dat de klemtoon is, de wortel schif: lijk, tijd, toeschikken, werkzaamheid!

Bij het schrift zijn de moeilijkheden niet minder; er zijn ongeveer 55.000 „karakters“, zooiets als onze medeklinkers, en deze nemen nog gedurig in aantal toe. Welk een bezwaar dit voor de zendelingen heeft, behoeft geen betoog.

De geschiedenis der Chinezen verliest zich in een nevelachtig verleden. Vanaf 1100 v. Chr. heeft men echter zekerheid. De Mandschoe-dynastie regeerde van 1644—1912; de laatste machthebber was de keizerin-weduwe Tsi-Hsi; zij moet een geniale vrouw zijn geweest; maar zij heeft de ineenstorting van het rijk niet kunnen tegenhouden. De zesjarige Pu-Si volgde haar in 1908 op, maar werd in 1912 onttroond; de republiek werd uitgeroepen, en het land bijna onafgebroken het toneel van wreede burgeroorlogen.

Het is te verstaan, dat de Europeesche mogendheden steeds begeerte blikken naar dit zoo vruchtbare land hebben gericht, en getracht de Westersche beschaving er in te voeren. Bekend is de Engeland tot eeuwige schande strekkende Opiumoorlog 1839—42. De laatste stuipreukingen van het weerstreven der volken worden gezien in den Bokser-opstand 1900, toen er niet minder dan 176 zendelingen, zendelingsvrouwen en kinderen werden vermoord, behalve de duizenden Chineseesche Christenen. De invoering der Republiek (het werk van Japan en Amerika, om China te verzwakken), heeft het land voor het binnendringen van andere volken opengelegd. Of de Westersche cultuur het gelukkiger heeft gemaakt of nog zal maken? Wie gelooft het? Alleen het Evangelie kan het vertrapte volk omhoog heffen.

Het ligt voor de hand, dat in dit reusachtig uitgestrekte land vele en verschillende soorten van menschen wonen, van elkander onderscheiden als de Zweden van de Italianen, maar de gemeenschappelijke taal en cultuur, en de natuurlijke verwantschap hebben aan de Chinezen eigenschappen gegeven, die het kenmerk kunnen worden genoemd voor het groote volk als zoodanig. Zoo is b.v. de vlijt te roemen, en is opvallend, met hoe weinig zij toe kunnen. Hun aanleg is om steeds een lichtkant op te merken, zoodat zij zelden den moed verliezen. Aan misbruik van sterken drank maken zij zich niet schuldig. Te prijzen valt hun eerbied voor de ouders, en oudere menschen, en het trekken van den familieband. Natuurlijk staan hier ook groote schaduwzijden tegenover, zooals sterke zinnelijkheid, speelwoede, wreedheid en leugenaardigheid. Maar welk volk is er, dat naast zijn deugden geen ondeugden heeft?

Reeds in de vroegste eeuwen hadden de Chinezen een rijk ontwikkelde cultuur; zij munten uit op het gebied van schilderkunst, beeldhouwkunst, bouwkunst, en het vervaardigen van kunstig handwerk. Meer dan 2 eeuwen v. Chr. kenden zij het kompas. Ongeveer 170 n. Chr. was de boekdrukkunst er bekend; de Pekingers Staatscourant dagteekent uit de 14e eeuw en is de oudste krant ter wereld. In de sterrekunde waren zij ook geen vreemdelingen; want reeds in 1279 werd er te Peking een sterrewacht opgericht, terwijl de eerste in Europa pas in 1576 in Denemarken volgde. Van de bekwaamheid in het vervaardigen van het beroemde Chineesche porcelein zwijgen wij, evenals van hun zijdeverweven. En zoo zouden wij door kunnen gaan.

Vragen wij, wat dan de oorzaak is, dat zulk een groot, verstandig, hoogstaand cultuurvolk, toch zoo machteloos is, dat andere natien het kunnen uitbuiten, dan kunnen daarvoor verschillende redenen worden aangevoerd.

Een zeer groot gebrek is, dat de ontwikkeling steeds het eigendom bleef van enkele hooggeplaatsten, maar nooit door schoolonderwijs aan het volk als zoodanig ten deel viel. In 1900 waren er in Noord-China op de 100 mannen maar drie, die konden lezen en schrijven; de vrouwen zijn schier zoo goed als allen van welke ontwikkeling ook uitgesloten.

Daarbij, de ontwikkeling, die enkele bevoorrechte kringen bezaten, droeg en draagt in geen enkel opzicht hetzelfde karakter als de algemeene ontwikkeling, die onder de Europeesche volken wordt aangetroffen, en op welken grondslag de verschillende

vakken en ambachten bloeien; men leert slechts de religieus-ethische geschriften der klassieke geleerden, waarin niet het minste voorkomt, dat bekwaamen kan voor de praktijk van het leven.

Indien China nu maar, toen het met Europa in aanraking kwam, zich dit had weten te benutten, doch het heeft integendeel zich uit alle macht tegen de Westersche cultuur verzet; nu ziet men wel in, vooral sinds de revolutie, dat men dwaas gehandeld heeft, maar nu is het veelszins te laat, en de voet van den vreemdeling staat op den Chineeschen nek.

Het verkeerde conservatisme heeft het volk tegengehouden op den weg der ontwikkeling; daardoor bleef het hangen in de oude ideeën, die sinds Confucius het volk beheerschen. Eén van de grondtrekken dezer ideeën is, dat alle idealen in het grijze verleden liggen; niet het scheppen van nieuwe dingen brengt geluk aan, maar het in overeenstemming brengen van het heden met den verleden oertijd.

Eigenaardig zijn de godsdiensten van China, die kunnen onderscheiden worden in een staatsreligie en een volksreligie d.w.z. de ambtenaren met den keizer aan het hoofd, hebben een anderen godsdienst dan het gewone volk. Zij aanbidden den hemel, die alle macht bezit. De keizer is de zoon des hemels, en is de bemiddelaar tusschen den hemel en de menschen. Een groote moeilijkheid is het, dat er in de republiek geen keizer meer is! Daarmee is deze gansche godsdienst, of liever zedelijke orde, in haar kern getroffen. De vijf fundamentele betrekkingen (vader en zoon, man en vrouw, oudere en jongere broeder, vorst en ambtenaar, vriend en vriendin) gelden als heilige instellingen des hemels, waaraan ieder zich heeft te houden.

Naast dezen officiëlen godsdienst staat nu de volksreligie, waarvan het middelpunt is de vereering der voorouders en de daarmee gepaard gaande cultus der graven. Het lot der dooden ligt in het duister. Zij mogen slechts onder groote plechtigheden in een zware, mooie kist worden begraven, wat veel geld kost, en oorzaak is, dat de familie meermalen den doode in zijn kist moet laten staan boven aarde, totdat voldoende geld voor de begrafenis verzameld is. In de talloze tempels worden naast de vele goden uit den officiëlen staatsgodsdienst ook nog vele andere goden aanbeden: natuurkrachten, helden, boomen, tijgers, slangen enz. De geheele wereld is vol van goede en kwade geesten.

Vroeger noemde men dezen volksgodsdienst Taoïsme, maar het is gebleken, dat het Taoïsme er slechts een bepaalde zijde van is; immers men zocht door tooverdranken en geheime middelen de krachten der onzichtbare wereld (Tao) aan zich dienstbaar te maken tot verlenging van het aardse leven en om het eeuwige leven te verwerven; ook zocht men ditzelfde te bereiken door afzondering in de eenzaamheid, waar men in stille overdenking zich wilde verliezen in de godheid.

Behoeft het nog nader betoog, dat dit arme, ellendige volk het Evangelie noodig heeft als eenig middel ter redding? Laten wij ten overvloede nog op twee diep-treurige maatschappelijke toestanden wijzen.

Eerst de positie van de vrouw, die als een minderwaardig schepsel wordt beschouwd, dat het booze bevordert. De vrouw is dan ook in het huwelijk volkomen rechteloos; om nietige redenen kan de man van haar scheiden, terwijl het hem ten allen tijde geoorloofd is bijwonen erop na te houden. Meermalen worden de pas geboren meisjes vermoord.

Daarbij ontbreekt ten eenenmale het besef der dienende liefde; alleen tegenover eigen familie acht men nog een roeping te hebben, maar de buitenwereld laat men in de ellende liggen. Al die werken van barmhartigheid, die een christenland sieren, ontbreken in China. Men ziet het ongeschikt aan, als hij een hongersnood de menschen bij miljoenen sterft; het komt ook nu nog voor, dat men een groep melaatschen in een kail werpt, met petroleum overgiet, en daarna in brand steekt.

Roepen zulke toestanden niet om hen, die, met de liefde van Christus vervuld, de boodschap brengen van de barmhartigheden Gods, in Christus gepoetst aan een verloren, schuldig menschengeslacht?

J. D. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Het doet ons eigenaardig aan bij Hongaarsche kinderen, die in onze gezinnen korter of langer tijd zijn opgenomen, zulk een vrees voor joden te speuren. En dat te meer, omdat dit niet aan sommige dier kinderen eigen is, maar veeleer aan bijna allen, kleinen en grooten. Hieruit merkt men terstond, dat zij komen uit een land waar het joden-vraagstuk van actueel belang is. Die joden-vrees is geweldig sterk geworden sinds het woeden van het bolsjewisme in Boedapest en in heel Hongarije, waarin, als in iedere communistische actie, de jood de hooge hand had en het groote woord voerde. Voor de oostelijke en centrale volken van Europa is het joden-vraagstuk een der moeilijkste, en — dat blijkt zoo duidelijk uit den afkeer reeds bij de kinderen — ook een der meest actuele vraagstukken, die besproken worden in het midden der

gezinnen. Ter beveiliging van den staat, ter bescherming van de niet-joden, worden in die landen allerlei wettelijke bepalingen gemaakt, die ons geheel vreemd zijn. Ik noem daaronder de bepaling van het „numerus clausus“, waarbij bepaald wordt, dat er niet meer dan een beperkt en bepaald aantal joden mag studeeren aan de Universiteit. De studenten te Praag hebben nog onlangs geëischt, dat een soortgelijke beperking als te Boedapest ook zou gelden voor de joden in Tschecho-Slowakije. Het is dan ook een groote ergernis voor zeer vele gereformeerden in Hongarije, dat de gereformeerde bisschop van Debreczin Balthasar, de groote joden-vriend is in dat land.

Ook in Duitschland wint het anti-semitisme bij den dag, en dat zeer zeker door den verderflijken invloed, die de joden over het algemeen uitoefenen op het staatkundig en maatschappelijk, op het godsdienstig en zedelijk leven.

Merkwaardig is in verband hiermede de verschijning van een Amerikaansch boek, geschreven door Henry Ford, dat in het Duitsch vertaald is onder den titel: der internationale Jude, ein weltproblem. Naar aanleiding van dit boek bekent Dr. Loesche, dat hij vroeger een antisemit was, maar het thans den plicht acht van alle Christenen om zich saam te verbinden ter verdediging tegenover de „voor korten tijd openbaar geworden duivelsche vernietigingsplannen van een geschrift, afkomstig van een der leidlieden onder de joden“. Henry Ford bewijst uit Russische documenten van den „Wijze van Zion“ uit het jaar 1905, dat de wereldoorlog en het bolsjewisme reeds lang op het programma der joden stonden en door hen ten eerste zijn bevorderd. De schrijver bewijst, dat de nationaaljood een tegenstander is van iederen niet-jood en de overtuiging heeft, dat de wereld aan hem behoort en dat hij tot het bereiken van zijn doel voor geen gruwelen terugblijft. Nu blijft het af te keuren om de groote massa onder de joden, die van zulke plannen niet weet, noch daarop zint, bloot te stellen aan eenige kwade bejegening; echter acht Dr. Loesche het een beslist noodzakelijken plicht voor alle niet-joden om de wereld op de hoogte te brengen van dergelijke plannen en daden der joden en den invloed der joden in de regeeringen, op de wereldconferenties, in de volksvertegenwoordigingen, in de pers en in den handel, en vooral op het terrein der publieke vernakelijkheden, te weerstaan en te bestrijden, zonder hun wraak te duchten.

In dit oordeel behuistert wij een ernstige vermaning tot waakzaamheid van een geleerde, die het joden-vraagstuk in den ernst van zijn karakter veel meer van nabij kent dan wij.

Ik acht dat dit vraagstuk te weinig onze aandacht heeft.

Konchenius zeide eens tegenover een brutaal optreden van Mr. Levy, dat hij geen heil zag in een anti-semitisch streven, maar evenmin in een overheersching van den semietischen geest.

Van beteekenis is in dit verband een artikel in de Hope onder de rubriek: wekelijksch budget, met den onder-titel: eene duistere schilderij. Die duistere schilderij raakt den godsdienstigen toestand der joden in Amerika en wordt niet opgehangen door een Christen, noch veel minder door een anti-semiet, maar wordt tentoongesteld voor het groote Amerikaanse publiek door twee Rabbi's van naam, in twee groote joodsche periodieken. En Dr. J. F. Conning, superintendent van de Presbyteriaansche zending onder de joden schrijft: „het onvermijdelijk gevolg van de verlaten van godsdienst, vooral van een hoog ethischen godsdienst als het jodendom, is zedelijke oplossing. Allen die bekend zijn met de toestanden in onze groote steden, weten van de toeneming van diefstal, brandstichting, prostitutie en moord onder het joodsche volk“. Zoo oordeelt een man, die het weten kan door den aard van zijn werkkring.

Als jongen hoorde ik eens een paar lezingen van Ds. Ulfers van Rotterdam over het modern-jodendom. Hij sprak over de ontzaglijke gevaren daarvan! Sinds die jaren zijn die gevaren vergroot en vermeerderd en bleef Ulfers' lezing mij bij. De tegenweer worde door de Christenheid gezocht in het eenig deugdzaam middel: vernieuwing des levens van de onderste tot de bovenste lagen des volks. Indien zulk een wedergeboorte uitblijft, dan, zoo besluit Dr. Loesche, verdient zij den ondergang en de overheersching van joodsche daemones. De tegenweer worde door de Christenheid hierin gezocht, dat zij het jodendom brenge wat de uitnemende gaven en krachten van dit volk tot de komst van het koninkrijk Gods zoozeer kan bevorderlijk maken: het Evangelie van Christus. Het loon voor dezen vrouwen arbeid zij voor ons volk de bewaring voor eenen zoodanigen invloed der joden in ons midden, dat onze kinderen ze straks zouden gaan vreezen en schuwen, gelijk de kinderen in Hongarije dat gewoon zijn te doen.

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Een stoute Roomsche.

Zéér gezonde en verlichte opmerkingen, die ook gereformeerde kerkisten ter harte mogen nemen, reviewt „De Telegraaf“ uit een katholiek blad.

In
schrijft
in we
wozen
wereld
gedeel
„Ch
onzich
dubbel
element
De
aller g
geblev
opperh
natuur
zeken
neem
„De
hovens
Godv
als on
Ver
instell
mants
behuip
Inde
als een
bare l
laten
bare l
maken
minder
k en
erg, se
gevolg
onzich
Zij
i p. v.
gers h
apolo
partij
tholiek
En tro
gewroc
doen z
gen: h
En e
De c
„Zij
Kerk
hun on
Kerk.
Dit e
En a
het air
De l
En i
partij
leilbaa
heid w
elkaar
derheid
steunde
misleid
om te
aller l
oog ve
miken
laciol
der ij

Een Ha
uit een H
Het idee
lijk hier
hetgeen D
heetje der
Wat doe

Met
groote
Herv.
van de
apolo
organ
Nadi
kotust
Spr.
Absolu
van ee
woord
niet y

Het
in ziel
bedoel
Christe
dat Pr
baring
het oo
dom,
echte
tijd is
daar e
bevatte
valt d
het ve
de lee
bijbelc
tendon
Daar
kwaad
kan m
dom a
oordee
dat he